

2019-09-06

Finansdepartementet
103 33 Stockholm
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Ert dnr: Fi2019/02465/S2
Vårt dnr: SU-484-1.1.3-0035-19

Östersjöcentrums yttrande över Promemorian Skatt på plastbärkassar

Sammanfattning

- Stockholms universitets Östersjöcentrum välkomnar initiativ för att minska onödig konsumtion av plastbärkassar med syftet att minska nedskräpning samt spridning av mikroplaster.
- Stockholms universitets Östersjöcentrum kan dock inte uttala sig om vilka styrmedel som är bäst lämpade för att uppnå en sådan minskning.
- Stockholms universitets Östersjöcentrum anser, utan att ta ställning för eller emot den föreslagna skatten, att stycke 4.5.1 bör förtydligas och korrigeras vad gäller vissa fakta för att i promemorian motivera den föreslagna åtgärden.

Stockholms universitets Östersjöcentrum har tagit del av Finansdepartementets promemoria rörande ”Skatt på plastbärkassar” och har följande synpunkter. Ärendet har beretts av forskare Marie Löf.

Övergripande

Stockholms universitets Östersjöcentrum ser med oro på den ökande konsumtionen och spridningen av plast. Plastbärkassar utgör dock en mindre del av hela frågan. Följaktligen är det angeläget att åtgärder på plastbärkassområdet ses som ett steg på vägen mot bättre plastutnyttjande.

Eftersom Östersjöcentrum huvudsakligen forskar om naturvetenskapliga aspekter av havsmiljön, kan vi inte uttala oss om skattetekniska frågor, utan fokuserar i det följande på miljöaspekterna, särskilt avsnitt 4.5.

Stockholms universitets Östersjöcentrum

Stockholms universitets
Östersjöcentrum
106 91 Stockholm

Besöksadress:
Svante Arrhenius väg 20 F
Frescati

Telefon: 08-16 37 18
E-post: ostersjocentrum@su.se
www.su.se/ostersjocentrum

4.5. Effekter för miljön

4.5.1 Påverkan på nedskräpning

Stockholms universitets Östersjöcentrum anser att stycke 4.5.1 är viktigt då det i promemorian motiverar hela förslaget om att införa en skatt på plastbärkassar och att nuvarande resonemang behöver bättre faktaunderbyggande samt vissa korrigeringar, se förslag nedan.

Stycket inleds med: *”Minskad användning av plastbärkassar leder i förlängningen till att färre kassar hamnar som skräp i naturen.”*

och avslutas med att sammanfatta att det är svårt att uppskatta i vilken utsträckning nedskräpningen kommer att minska till följd av förslaget om skatt på plastbärkassar.

Stockholms universitets Östersjöcentrum anser att detta resonemang är väl kortfattat och noterar att det inte är helt givet att det råder ett linjärt samband mellan antal konsumerade plastbärkassar och antal kassar som hamnar som skräp i naturen, även om det kan tyckas vara ett rimligt antagande. Stockholms universitets Östersjöcentrum efterfrågar även en diskussion om vad som vore alternativa lämpliga åtgärder om skatten på plastbärkassar inte har avsedd effekt på nedskräpningen.

Vi föreslår också följande tillägg efter den inledande meningen:

”Det är dock lämpligt att den föreslagna skatten på plastbärkassar kompletteras med ett fortsatt arbete med information och opinionsbildning kring minskad nedskräpning, särskilt vad gäller plast.”

I stycket står vidare att:

”Plastpåsar är en av de vanligaste skräpfraktionerna som återfinns vid kuster och i stadsmiljö” samt att

”Större plastskräp utgör också en fara, eftersom djur kan trassla in sig i det.”

och där enbart Skräpprapporten 2018 från Håll Sverige Rent citeras.

För att stärka argumentationen och förtydliga behoven att åtgärda nedskräpning, här med fokus på plastbärkassar, vill Stockholms universitets Östersjöcentrum uppmärksamma att det även finns ett gediget vetenskapligt underlag som visar att plastbärkassar förekommer i havsmiljön och att plastbärkassarna utgör problem för livet i havet.

Stockholms universitets Östersjöcentrum föreslår följande tillägg inklusive vetenskapliga referenser (föreslagen text i fetstil, befintlig text från promemorian i kursiv stil):

*”Plastbärkassar är en av de vanligaste skräpfraktionerna som återfinns vid kuster och i stadsmiljö¹. **Plastbärkassar och annat plastskräp sprids långt och hittas även ute i haven, till exempel på djupa bottnar². Större plastskräp, såsom exempelvis plastbärkassar, utgör en fara för djuren i haven, eftersom djur kan få i sig plasten som då kan blockera magtarmkanalen, eller trassla in sig i plasten, och i båda fallen riskerar de att skadas eller dö³.***

En sammanställning av skräp i magtarmkanalen hos valar och delfiner visar att plastpåsar är ett vanligt förekommande skräp hos individer som strandat eller fångats som bifångst⁴.

En ökad dödlighet av långlivade arter som marina däggdjur, havssköldpaddor och långlivade havsfåglar kan få allvarliga konsekvenser för populationerna, som på sikt kan påverka arternas överlevnad. Det kan dock vara svårt att hitta tydliga samband av effekter på populationsnivå av just plastskräp⁵.

Plastskräp som hamnar i naturen kan med tiden fragmenteras till mindre bitar, så kallade mikroplaster (mindre än 5 mm). Dessa utgör också en potentiell risk för fåglar och djur i havet som kan missta skräpet för mat eller på andra sätt få i sig det. Hur skadliga olika slags mikroplaster är för olika organismer, eller i vilka koncentrationer de förekommer i olika miljöer på land och hav vet vi inte ännu. I en nyligen utkommen expertrapport presenteras dock slutsatsen att om vi fortsätter att släppa ut plastskräp och mikroplaster till miljön i samma utsträckning som vi gör nu, eller i ökad takt, så kan de ekologiska riskerna med mikroplaster vara vitt spridda inom hundra år⁵.

Vänligen

Tina Elfving
föreståndare

Marie Löf
forskare

¹ Galgani, F. et al. Litter on the Sea Floor Along European Coasts. *Mar. Pollut. Bull.* 40, 516–527 (2000).

² Barnes, D. K. A., Galgani, F., Thompson, R. C. & Barlaz, M. Accumulation and fragmentation of plastic debris in global environments. *Philos. Trans. R. Soc. Lond. B. Biol. Sci.* 364, 1985–1998 (2009).

³ Rochman, C. M. et al. The ecological impacts of marine debris: Unraveling the demonstrated evidence from what is perceived. *Ecology* 97, 302–312 (2016).

⁴ Simmonds, M. P. Cetaceans and Marine Debris: The Great Unknown. *J. Mar. Biol.* 2012, 1–8 (2012).

⁵ SAPEA Science Advice for Policy by European Academies. A Scientific Perspective on Microplastics in Nature and Society. (SAPEA, 2019). doi:<https://doi.org/10.26356/microplastics>